

นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนจากโรสเวลต์ ถึงทรูแมน ค.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๔๖ : จุดเปลี่ยนของอินโดจีน*

American foreign policy toward Indochina

from Roosevelt to Truman 1943-1946 :

The Turning Point of Indochina

พิชยพรรณ ช่วงประยูร**

Pichayapan Chuangprayoon

บทคัดย่อ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประธานาธิบดีโรสเวลต์เสนอแนวความคิดที่รู้จักกันว่า “ภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ” ขึ้นเพื่อขัดขวางการกลับมาปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีน สหภาพโซเวียตและจีนสนับสนุนความคิดของเขา วัตถุประสงค์ของภาวะทรัสตีระหว่างประเทศคือการให้พวกชาตินิยมสร้างความเป็นเอกภาพและปกครองประเทศด้วยตนเองแต่อยู่ภายใต้การกำกับและช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศที่ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ. ๑๙๔๔-๑๙๕๔” ตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

** ว่าที่ ร.ต. นักศึกษาหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต โชคไม่ดีที่โรสเวลต์ถึงแก่อสัญกรรมในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ทำให้ความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศและการปกครองตนเองของอินโดจีนสิ้นสุดไปพร้อมกับเขาด้วย ทูรแมนประธานาธิบดีคนใหม่ตระหนักว่าสหภาพโซเวียตกำลังจะมีบทบาทในช่วงหลังสงครามไปทั่วโลก เขาใช้นโยบายจำกัดการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ปกป้องการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และตัดสินใจไม่สนับสนุนโฮจิมินห์และความเป็นเอกราชของเวียดนาม ทูรแมนต้องการให้ฝรั่งเศสเป็นเกราะป้องกันการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในยุโรปด้วย ดังนั้นเขาจึงไม่เข้าแทรกแซงแผนของฝรั่งเศสที่จะปกครองอดีตอาณานิคมและเห็นชอบให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม กัมพูชาและลาวคืนแก่ฝรั่งเศส

คำสำคัญ : ภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ ลัทธิคอมมิวนิสต์ นโยบายจำกัดการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์

Abstract

During the Second World War, President Roosevelt formulated a concept known as “International Trusteeship” to present the resumption of French rule in Indochina. The Soviet Union and China supported his idea. The goal of the international trusteeship would allow the nationalists to unify and govern the nation but under the supervision and assistance from a group of nations i.e. the United States, Britain France and the Soviet Union. Unfortunately, when Roosevelt death in April, 1945, The international trusteeship and self-determination of Indochina died with him. The new president Truman learned that the Soviet Union going to exert itself as a postwar force throughout the world and the communism would spread to

dominate the world. He adopted the containment policy to prevent the spread of communism and decided not to support Ho Chi Minh and Vietnam's independence. Truman needed France to act as a shield against communist expansion in Europe as well. Therefore, he declined to interfere in the French plan to govern her former colony. Truman agreed to returned the Democratic Republic of Vietnam, Cambodia and Laos back to France.

Keywords : international trusteeship, communism, containment policy

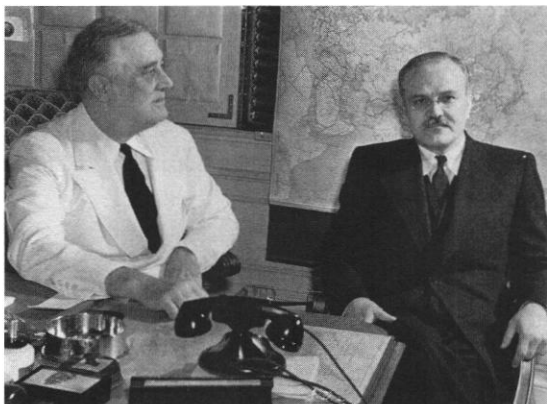
เมื่อญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพเรือเพิร์ล ที่เกาะโฮอาฮู มลรัฐฮาวายของสหรัฐอเมริกาในต้นเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศสงครามต่อญี่ปุ่นและเปิดแนวรบด้านแปซิฟิก เยอรมนีซึ่งเป็นพันธมิตรของญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาได้เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในยุโรป สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายต่อต้านเยอรมนีเต็มกำลังและร่วมมือกับอังกฤษและสหภาพโซเวียตทั้งทางด้านการทหารและการต่างประเทศ ประธานาธิบดีแฟรงกลิน เดลาโน โรสเวลต์ (Franklin Delano Roosevelt) หรือกับวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) นายกรัฐมนตรีอังกฤษจึงร่วมลงนามในกฎบัตรแอตแลนติก (Atlantic Charter) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ โดยเขายังคงเน้นนโยบายไม่แสวงหาดินแดนหรืออาณานิคมของชาติอื่น ๆ และเคารพสิทธิของทุกชนชาติในการเลือกกำหนดการปกครองด้วยตนเอง โรสเวลต์คาดหวังว่าเมื่อสงครามยุติลง สหรัฐอเมริกาจะช่วยเหลือเหล่าชาติอาณานิคมต่าง ๆ ให้ได้รับเอกราช โรสเวลต์จึงพยายามเสนอแนวความคิดในการต่อต้านระบอบอาณานิคมในการประชุมครั้งสำคัญของฝ่ายพันธมิตรหลายครั้งในเวลาต่อมาเพื่อให้เป็นหลักการที่ประเทศพันธมิตรอื่น ๆ จะยอมรับและนำไปดำเนินการกับอาณานิคมภายใต้การปกครองของตน ฝรั่งเศสและอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส (French Indochina) เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของโรสเวลต์ด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อโรสเวลต์ถึงแก่อสัญกรรมอย่างกะทันหันในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๕ และแฮร์รี ทรูแมน (Harry Truman) ขึ้นดำรงตำแหน่งสืบแทน ในขณะเวลานั้นสถานการณ์

สงครามได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลถึงนโยบายการต่อต้านระบอบอาณานิคมที่ โรสเวลต์ได้วางรากฐานไว้ นโยบายของสหรัฐอเมริกาในช่วงรอยต่อระหว่างโรสเวลต์ถึง ทรูแมนนับได้ว่ามีความสำคัญต่อเวียดนามเพราะมีส่วนกำหนดสถานะของเวียดนามหลัง สงครามว่าจะยังคงเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสดั้งเดิมหรือเป็นชาติเอกราชที่มีอำนาจ อธิปไตยของตนเอง

แนวความคิดเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ

เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมสงคราม ประธานาธิบดีโรสเวลต์ซึ่งต่อต้านลัทธิ อาณานิคมได้แสดงทัศนะที่ชัดเจนให้ประเทศพันธมิตรเห็นว่าสหรัฐอเมริกาต่อต้านระบอบ อาณานิคม แต่การที่ประเทศพันธมิตร เช่น อังกฤษและฝรั่งเศสยังคงครอบครองอาณานิคม ชาวอเมริกันจึงกังวลและเริ่มวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าการร่วมมือและช่วยเหลือ อังกฤษนั้นจะมีส่วนทำให้ระบอบอาณานิคมของอังกฤษยังคงอยู่หลังสงครามยุติ สหรัฐอเมริกาซึ่งต้องการการสนับสนุนจากประชาชนในการทำสงครามจึงวิพากษ์วิจารณ์ ระบอบการปกครองอาณานิคมอินเดียของอังกฤษ (British India) และเรียกร้องให้เอเธนส์ หาทองแก้ไขปัญหาการเรียกร้องเอกราชที่เกิดขึ้นในอินเดีย (Bartholomew-Feis 2006 : 39-40)

ต่อมาในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๒ โรสเวลต์ได้หารือร่วมกับเวียเชสลัฟ มีไฮโลวิช โมโลตอฟ (Vyacheslav Mikhailovich Molotov) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหภาพโซเวียตซึ่งเดินทางมากรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เพื่อทำความตกลงทางการทหารในการ จัดตั้งแนวรบที่ ๒ ขึ้นในยุโรป โรสเวลต์เสนอความเห็นว่าการรักษาสันติภาพของ โลกในช่วงหลังสงครามคือการล้มเลิกระบอบอาณานิคมเพราะจะหลีกเลี่ยงการเกิดของ สงครามจากการต่อสู้เพื่อเอกราชของเหล่าอาณานิคมต่าง ๆ เมื่อสงครามสิ้นสุดลงอาณานิคม ต่าง ๆ โดยเฉพาะในเอเชียควรได้รับเอกราชและมีความพร้อมที่จะปกครองตนเองโดย ชาติมหาอำนาจใน “ภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ” (International Trusteeship) ซึ่งประกอบ ด้วยสหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีนและสหภาพโซเวียตจะร่วมกันทำหน้าที่กำกับดูแลชาติ อาณานิคมต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมที่จะปกครองตนเองและมีเอกราชสมบูรณ์ (Dallek 1995 : 341-342 cited in Bartholomew-Feis 2006 : 41)

โรสเวลต์และโมโลตอฟหารือร่วมกัน ณ ทำเนียบขาว กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๒

สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มแสดงท่าทีกดดันเหล่าประเทศพันธมิตรตะวันตกที่มีอาณานิคมในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอาณานิคมของชาติตะวันตกในทวีปเอเชียนั้น โรสเวลต์ให้ความสำคัญต่ออาณานิคมอินเดียของอังกฤษ อาณานิคมอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ (Netherlands East Indies) และโดยเฉพาะอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส

ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ในระหว่างการประชุมร่วมของคณะเสนาธิการทหาร ณ ทำเนียบขาวเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปแอฟริกาเหนือ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้แสดงทัศนะเป็นทางการครั้งแรกต่อสถานะดินแดนอาณานิคมต่าง ๆ หลังสงครามสิ้นสุดและโดยเฉพาะอินโดจีนว่าไม่ควรกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของฝรั่งเศสอีกต่อไปในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ โรสเวลต์ยังหารือกับแอนโทนี อีเดน (Anthony Eden) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษเกี่ยวกับชาติอาณานิคมที่จะได้รับเอกราชซึ่งรวมทั้งอินโดจีนด้วย เขาเห็นว่าภายหลังสงครามอาณานิคมเหล่านี้ควรมีภาวะทรัสตีระหว่างประเทศทำหน้าที่กำกับดูแล อย่างไรก็ตาม แม้สหรัฐอเมริกาจะประกาศชัดเจนว่าอินโดจีนต้องได้เอกราชจากฝรั่งเศสแต่ก็ยังคงวิตกเรื่องความไม่พร้อมของอินโดจีนในการปกครองตนเอง สหรัฐอเมริกาจึงคิดจะเตรียมความพร้อมให้กับอินโดจีนโดยนำนโยบายและวิธีการการปกครองตนเองที่เคยใช้ในฟิลิปปินส์มาประยุกต์กับอินโดจีน แต่ทั้งโรสเวลต์และคณะทำงานก็ยังวิตกว่าวิธีการที่ใช้ในฟิลิปปินส์อาจประสบความสำเร็จ

ไม่มากนักในกรณีอินโดจีนเพราะอินโดจีนอาจใช้เวลาเตรียมการปกครองตนเองไม่น้อยกว่า ๒๐-๓๐ ปี (Bradley 2006 : 131-137) ถึงอย่างนั้นโรสเวลต์ก็ยังคงยืนยันแนวความคิดที่จะให้อินโดจีนเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ที่ปรึกษาทางการทหารของประธานาธิบดีก็ไม่ค่อยเห็นด้วยกับเขานักเพราะเห็นว่าจะกระทบถึงสิทธิการควบคุมหมู่เกาะญี่ปุ่นที่สหรัฐอเมริกาดูแลและใช้เป็นฐานทัพเรือ และยังเห็นว่าเรื่องดังกล่าวฝรั่งเศสต้องร่วมมืออย่างเต็มที่ด้วย

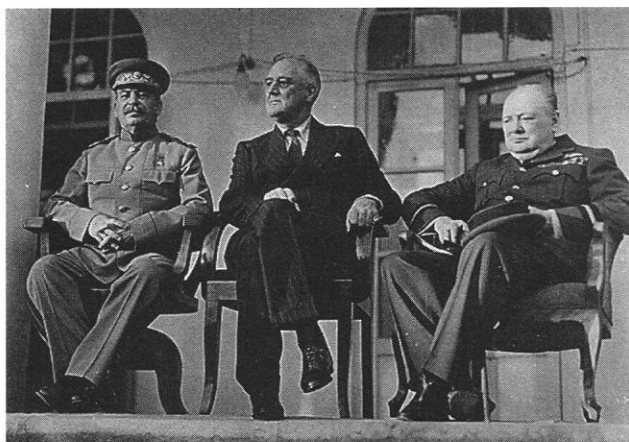
ในการประชุมสภาสงครามภาคพื้นแปซิฟิก (Pacific War Council) ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ สมาชิกร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนชาติต่าง ๆ ในฝ่ายพันธมิตรที่ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และเนเธอร์แลนด์ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้กล่าวถึงสถานะของอินโดจีนหลังสงครามว่า อินโดจีนจะต้องไม่กลับไปเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิฝรั่งเศสอีกต่อไปเพราะฝรั่งเศสซึ่งปกครองอินโดจีนมาเกือบศตวรรษแทบจะไม่ได้ดำเนินการอะไรเลยในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวอินโดจีน สหรัฐอเมริกาจึงจำเป็นต้องเข้าช่วยเหลือประชาชนเหล่านั้น ต่อมาในการประชุมที่ไคโร (Cairo Conference) ของผู้นำฝ่ายพันธมิตรระหว่างวันที่ ๒๒-๒๖ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๓ เพื่อหารือถึงสถานการณ์สงครามในตะวันออกไกลและแปซิฟิก โรสเวลต์ได้เน้นจุดยืนของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับอินโดจีนตามแนวทางภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ จอมพลเจียงไคเช็ค (Chiang Kai-Shek) ผู้นำรัฐบาลจีนคณะชาติเห็นด้วยกับการให้อินโดจีนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ

การประชุมที่เตหะราน

ในการประชุมที่เตหะราน (Tehran Conference) ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ถึง ๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ซึ่งเป็นการประชุมที่ผู้นำชาติมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตร คือ ประธานาธิบดีโรสเวลต์แห่งสหรัฐอเมริกา วินสตัน เชอร์ชิล นายกรัฐมนตรีอังกฤษและโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) ผู้นำสหภาพโซเวียตพบและประชุมร่วมกันเป็นทางการครั้งแรก การประชุมครั้งนี้เกิดขึ้นในขณะที่ฝ่ายพันธมิตรกำลังได้เปรียบในสงคราม ไม่ว่าจะเป็นชัยชนะของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในแอฟริกาเหนือในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓

๑๕๘ พิชัยพรณ ช่วงประยุร

ชัยชนะของสหภาพโซเวียตในยุทธการที่สตาลินกราด (Battle of Stalingrad) เมื่อต้นเดือน
กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๓ และยุทธการที่เมืองคืร์สค์ (Battle of Kursk) เมื่อเดือนกรกฎาคม
ค.ศ. ๑๙๔๓ แม้ฝ่ายพันธมิตรจะมีชัยชนะในหลายแนวรบแต่ก็ยังห่างไกลจากชัยชนะ
อย่างเบ็ดเสร็จเพื่อยุติสงคราม ปัญหาสำคัญที่หารือกันคือการเปิดแนวรบที่ ๒ สหภาพ
โซเวียตต้องการให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษยกพลข้ามช่องแคบอังกฤษเพื่อปลดปล่อย
ยุโรปทางด้านฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียตจะเคลื่อนกำลังโจมตีเยอรมนีจากพรมแดนด้าน
ตะวันออกพร้อมกัน การประชุมครั้งนี้ชี้ให้เห็นความเป็นเอกภาพทางการเมืองของ
สามประเทศมหาอำนาจว่าด้วยสงครามและสันติภาพทั้งเป็นการประกาศให้โลกได้รับรู้ถึง
จุดมุ่งหมายที่จะมุ่งไปสู่ชัยชนะตลอดจนเป็นพื้นฐานของแนวความคิดในการประชุมอีก
หลายครั้งในเวลาต่อมา

การประชุมหารือร่วมกันเป็นครั้งแรกระหว่างผู้นำชาติมหาอำนาจหลักฝ่ายพันธมิตร
คือ สตาลิน โรสเวลต์ และเชอร์ชิลในการประชุมที่เตหะราน ค.ศ. ๑๙๔๓

สถานการณ์ในแปซิฟิกเป็นปัญหาสำคัญอีกประเด็นหนึ่งในการประชุมครั้งนี้
เพราะสหภาพโซเวียตยังไม่ได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาต้องการให้สหภาพ
โซเวียตเปิดแนวรบที่ ๒ โดยเคลื่อนพลเข้าสู่แมนจูเรียและต้องการใช้สนามบินของสหภาพ
โซเวียตเพื่อโจมตีทางอากาศต่อญี่ปุ่นด้วย สหภาพโซเวียตจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญของสหรัฐ
อเมริกาสำหรับการรบด้านแปซิฟิก นอกเหนือไปจากสถานการณ์สงครามต่อญี่ปุ่นแล้วนั้น

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องการจัดระเบียบเอเชียใหม่ภายหลังสงครามโดยเฉพาะประเด็นเรื่องระบอบอาณานิคม ประธานาธิบดีโรสเวลต์ซึ่งต่อต้านระบอบอาณานิคมมาตั้งแต่ต้นและยึดมั่นหลักการว่าด้วยการกำหนดการปกครองของตนเองซึ่งเป็นไปตามกฎบัตรแอตแลนติก (Bell 2001 : 152-153) ได้หารือเป็นการส่วนตัวกับสตาลินในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งเรื่องสถานะของฝรั่งเศสหลังสงคราม โรสเวลต์ไม่เห็นด้วยกับเชอร์ชิลที่ว่าแรงงานชาวอาณานิคมมีความจำเป็นต่อการฟื้นฟูสถานะความเป็นมหาอำนาจของฝรั่งเศสเพราะเห็นว่าการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ของชาวฝรั่งเศส ฝรั่งเศสไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานจากระบอบอาณานิคม เขายังอ้างถึงจอมพลเจียงไคเช็คในการประชุมที่ไคโรว่าจีนไม่สนใจอินโดจีนและเห็นด้วยกับเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศเพราะอินโดจีนยังคงไม่พร้อมสำหรับเอกราชและการปกครองตนเองในทันที สหรัฐอเมริกาจะนำนโยบายการเตรียมพร้อมที่ไคโรในฟิลิปปินส์มาใช้กับอินโดจีน สตาลินก็เห็นด้วยกับโรสเวลต์และเสนอว่าฝ่ายพันธมิตรไม่ควรเปิดปฏิบัติการทางการทหารในอินโดจีนเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสขึ้นใหม่แต่ควรมุ่งเน้นเรื่องปฏิบัติการเพื่อเอาชนะญี่ปุ่นและควรดำเนินการทางด้านการเมืองควบคู่กับทางการทหารด้วยเพราะญี่ปุ่นได้เสนอเอกราชให้แก่เหล่าอาณานิคมต่าง ๆ แล้วฝรั่งเศสจึงไม่ควรกลับไปปกครองอินโดจีนอีก (Cameron 1971 : 10-11) ทศนะของสตาลินเกี่ยวข้องกับอินโดจีนจึงมีส่วนสนับสนุนนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมของโรสเวลต์ไม่น้อย โรสเวลต์จึงสามารถกดดันเชอร์ชิลให้ยอมรับนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและแนวความคิดเรื่องการจัดตั้งภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ

ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๔ ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับอินโดจีนและแสดงทัศนะว่าอินโดจีนควรอยู่ใต้อำนาจของภาวะทรัสตีระหว่างประเทศแทนที่จะกลับไปรวมกับฝรั่งเศสและอ้างว่าทั้งสตาลินและจอมพลเจียงไคเช็คต่างก็เห็นด้วยกับเขา การกล่าวถึงภาวะทรัสตีระหว่างประเทศและความเห็นจากผู้นำชาติพันธมิตรอื่น ๆ ก็เพื่อกดดันอังกฤษให้ยอมรับแนวความคิดภาวะทรัสตีระหว่างประเทศและจะได้ให้นำไปดำเนินการในอาณานิคมของอังกฤษด้วย ในเดือนกุมภาพันธ์ต่อมาโรสเวลต์ได้รับรายงานว่าฝรั่งเศสเสรี (Free French) ภายใต้การนำของนายพลชาร์ล เดอโกล (Charles de Gaulle) ได้วางแผนปฏิบัติการเพื่อยึดอินโดจีนคืนจากญี่ปุ่น โรสเวลต์จึงสั่งการไปยังกระทรวงการต่างประเทศเพื่อแจ้งฝรั่งเศสเสรีว่าหากมีปฏิบัติการทางการทหารเกิดขึ้นในอินโดจีนควรเป็นหน้าที่ของ

สหรัฐอเมริกาและอังกฤษและเมื่อปฏิบัติการประสบผลสำเร็จแล้วแนวทางภาวะทรัสตีระหว่างประเทศจะถูกดำเนินการทันที

เป็นที่แน่ชัดว่าสหรัฐอเมริกาจะดูแลอินโดจีนตามนโยบายภาวะทรัสตีระหว่างประเทศจนกว่าอินโดจีนจะปกครองตนเองได้ แต่แนวทางดังกล่าวก็ยังคงเป็นเพียงกรอบนโยบายที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๔ สถานการณ์สงครามในตะวันออกไกลและแปซิฟิกกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ฝ่ายพันธมิตรมีชัยชนะในหลายพื้นที่และเริ่มรุกไล่ญี่ปุ่นอย่างหนัก สหรัฐอเมริกาจึงให้ความสำคัญต่ออินโดจีนมากขึ้นโดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีศูนย์บัญชาการที่คุ้นเคยกับงานสถานการณ์ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในอินโดจีน หน่วยงานหนึ่งที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่นี้คือ “สำนักงานปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์” (Office of Strategic Services) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “โอเอสเอส” (OSS) ซึ่งก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๔๒ มีจุดประสงค์หลักเพื่อเป็นหน่วยงานในการรวบรวมข่าวกรองและการปฏิบัติการในหลังแนวรบของข้าศึก หน่วยงานดังกล่าวมีบทบาทสำคัญทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มรับรู้และเห็นความสำคัญของ “สันนิบาตเพื่อเอกราชของชาวเวียดนาม” (League for the Independence of Vietnam) หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ขบวนการเวียดนามห์” (Vietminh) ซึ่งก่อตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนใน ค.ศ. ๑๙๔๑ มีจุดประสงค์หลักเพื่อเป็นแกนนำในการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามโดยใช้แนวทางแบบชาตินิยมและทำการระดมมวลชนจากทุกชนชั้นของสังคมเวียดนามเข้าร่วม

ขบวนการเวียดนามห์ซึ่งมีโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh) เป็นผู้นำต้องการขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา* ถึงแม้โฮจิมินห์จะนิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์อีกทั้งเป็นสมาชิกขององค์กรคอมมิวนิสต์สากล (Communist International) หรือ “โคมินเทิร์น” (Comintern) การขอความช่วยเหลือจากชาตินิยมอย่างสหรัฐอเมริกาอาจดูจะขัดแย้ง

* โฮจิมินห์เคยขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกามาแล้วสองครั้งใน ค.ศ. ๑๙๑๙ ครั้งแรกในเดือนมกราคมระหว่างการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส (Paris Peace Conference) โฮจิมินห์ได้พยายามขอเข้าพบประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) เพื่อยื่นเอกสาร “ข้อเรียกร้องของชาวอันนัม” แต่ทหารรักษาการของฝรั่งเศสปฏิเสธไม่ให้เข้าพบวิลสัน ครั้งที่สองในเดือนมิถุนายน โฮจิมินห์ได้ส่งจดหมายถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่ชาวเวียดนามตามข้อตกลงที่เป็นผลจากการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีสเมื่อเดือนมกราคมแต่ล้มเหลว

กับลัทธิทางการเมืองที่เขายึดมั่น แต่จุดประสงค์และเป้าหมายหลักในการต่อสู้ของโซจิมีนหรือรวมไปถึงพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและเวียดนามห์คือแนวทางชาตินิยมเพื่อปลดปล่อยเวียดนามให้เป็นเอกราชจากระบบอาณานิคมของฝรั่งเศสซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านระบบอาณานิคม

ในกลางเดือนตุลาคม-ต้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๔ ฝรั่งเศสเสรีได้ส่งกำลังทหารไปยังอินเดียและศรีลังกาซึ่งเป็นศูนย์บัญชาการของฝ่ายพันธมิตรในตะวันออกไกลเพื่อเตรียมปฏิบัติการทางการทหารในอินโดจีนอีกทั้งได้ขอความช่วยเหลือไปยังอังกฤษ ประธานาธิบดีโรสเวลต์มีคำสั่งห้ามการช่วยเหลือสนับสนุนใด ๆ ทั้งสิ้นแก่กองกำลังฝรั่งเศสเสรีและให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในตะวันออกไกลรายงานแผนเรื่องการฟื้นฟูระบบอาณานิคมของอังกฤษ-ฝรั่งเศส-เนเธอร์แลนด์ (Fifield 1973 : 40) อาจกล่าวได้ว่า ค.ศ. ๑๙๔๔ นี่เป็นครั้งแรกที่สหรัฐอเมริกาได้ดำเนินนโยบายภาวะทรัสตีระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการ

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๕ ฝ่ายพันธมิตรจัดการประชุมระหว่างวันที่ ๔-๑๑ กุมภาพันธ์ขึ้นที่พระราชวังลีวาเดีย (Livadia Palace) ใกล้ยัลตา บริเวณแหลมไครเมีย การประชุมที่ยัลตา (Yalta Conference) ครั้งนี้นับเป็นการประชุมที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายจัดระเบียบโลกภายหลังสงครามยุติลง สาระสำคัญของการประชุมแบ่งออกเป็นสามระดับใหญ่ ๆ ด้วยกัน ในระดับนานาชาติที่ประชุมตกลงร่วมกันเพื่อสถาปนาองค์การสหประชาชาติ (United Nations) และกำหนดร่างกฎบัตรสหประชาชาติให้แล้วเสร็จในการประชุมที่นครซาน ฟรานซิสโก (San Francisco Conference) ที่จะจัดขึ้นในปลายเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ในระดับยุโรปมีมติเห็นชอบการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทวีปยุโรปหลังสงครามยุติลงโดยจะจัดตั้งคณะกรรมการสูงสุดแห่งยุโรป (European High Commission) ขึ้นโดยผู้แทนประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียตเพื่อเป็นหน่วยงานกำกับดูแลปัญหาเฉพาะหน้าของยุโรปหลังสงครามและการจัดการเลือกตั้งทั่วไปให้เป็นไปตามกฎบัตรแอตแลนติก และในระดับแปซิฟิกคือการเข้าร่วมสงครามของสหภาพโซเวียตซึ่งจะประกาศสงครามต่อญี่ปุ่นภายหลังการยอมจำนนของเยอรมนีในยุโรป (สัญญา สว่างบุตร และ อนันต์ชัย เลหาะพันธุ์ ๒๕๕๕ : ๒๒๔-๒๒๙)

เซอร์วิล โรสเวลต์และสตาลินพร้อมคณะเสนาธิการจากทั้ง ๓ ประเทศถ่ายภาพร่วมกัน
ระหว่างพักการประชุม ณ พระราชวังสัวาเดีย ค.ศ. ๑๙๔๕

ระหว่างการประชุมที่ยัลต้าประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้หารือกับสตาลินเรื่องนโยบายภาวะทรัสตีระหว่างประเทศที่จะนำมาดำเนินการในอินโดจีนหลังสงครามยุติลง แม้โรสเวลต์ยังคงกังวลทำที่ต่อต้านของอังกฤษเพราะนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออาณานิคมอังกฤษในพม่าและอินเดีย อีกทั้งอังกฤษยังต้องการให้อินโดจีนเป็นของฝรั่งเศสเช่นเดิม แต่การที่สตาลินเห็นด้วยกับโรสเวลต์ว่าอังกฤษได้สูญเสียการปกครองในพม่าไปแล้วและไม่ได้เป็นมหาอำนาจในตะวันออกไกลอีกต่อไปอีกทั้งอินโดจีนก็เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ (Cameron 1971 : 21-22) สหรัฐอเมริกาจึงคาดหวังการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและยืนยันเรื่องนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมและภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมาธิการสูงสุดแห่งยุโรปและกลับมามีบทบาทสำคัญในการเมืองระหว่างประเทศเช่นมหาอำนาจอื่น ๆ ยังคงต้องการรักษาระบอบอาณานิคมไว้ อังกฤษและฝรั่งเศสจึงมีปฏิกิริยาต่อต้านให้เห็นอย่างชัดเจน (De Groot 2000 : 28)

เมื่อญี่ปุ่นยึดอำนาจจากรัฐบาลอาณานิคมอินโดจีนในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ฝรั่งเศสเสรีซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษต้องการจะส่งทหารกลับไปยังอินโดจีนและขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในการขนส่งทหารทางเรือ แต่สหรัฐอเมริกาปฏิเสธและยืนยันว่าการช่วยเหลือจะเป็นไปเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นเท่านั้นและไม่ใช่เพื่อ

ผลประโยชน์ของฝรั่งเศส ประธานาธิบดีโรสเวลต์จึงได้เสนอเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศเข้าพิจารณาในการประชุมที่นครซาน ฟรานซิสโกในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๕ สหรัฐอเมริกาคาดหวังว่าเมื่อสหประชาชาติได้ถูกก่อตั้งขึ้นและแนวความคิดเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศเป็นที่ยอมรับของที่ประชุมและเป็นส่วนหนึ่งของหลักการในกฎบัตรสหประชาชาติ อังกฤษและฝรั่งเศสจะไม่สามารถปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามสถานการณ์สงครามและความตกลึงที่สืบเนื่องจากการประชุมที่ยัลด์ต้าซึ่งทำให้ฝรั่งเศสมีบทบาทมากขึ้นและทำให้ไม่พอใจของทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่อเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศมีส่วนทำให้สหรัฐอเมริกาซึ่งต้องการความสนับสนุนจากทั้งสองประเทศในการทำสงครามกับญี่ปุ่นในท้ายที่สุดเริ่มโอนอ่อนและประนีประนอมมากขึ้นโดยเฉพาะเรื่องการยอมให้ฝรั่งเศสกลับไปฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีน ในกลางเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ระหว่างการหารือกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงการต่างประเทศแม้โรสเวลต์ยังคงยืนยันเรื่องการช่วยเหลือเหล่าประชากรในเอเชียที่ตกอยู่ภายใต้ระบอบอาณานิคมและเห็นว่าอินโดจีนไม่ควรกลับไปเป็นของฝรั่งเศส แต่เขาก็ให้ความเห็นว่าหากฝรั่งเศสให้การค้าประกันที่ความเหมาะสมในการเตรียมให้อินโดจีนปกครองตนเองได้และอาจร่วมทำหน้าที่ในภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาก็จะยอมให้ฝรั่งเศสดูแลอินโดจีนด้วยตนเองโดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือเอกราชของอินโดจีน (Gelband Betts 2016 : 34-35)

การขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดีทรูแมน

อสังกรรมอย่างกะทันหันของประธานาธิบดีโรสเวลต์ในกลางเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ทำให้รองประธานาธิบดีทรูแมนขึ้นดำรงตำแหน่งสืบแทน ในช่วงเวลาที่ทรูแมนรับตำแหน่งนั้น สถานการณ์สงครามกำลังพลิกผันอย่างรวดเร็ว ในยุโรปฝ่ายพันธมิตรสามารถเคลื่อนพลรุกบเข้าสูกรุงเบอร์ลินและนำไปสู่ยุทธการที่เบอร์ลิน (Battle of Berlin, ๑๖ เมษายน - ๒ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๕) ในตะวันออกไกลอังกฤษประสบความสำเร็จในการป้องกันอินเดียและกำลังผลักดันญี่ปุ่นให้ออกจากพม่า ส่วนทางแปซิฟิกนั้นสหรัฐอเมริกาสามารถยึดหมู่เกาะรอบนอกญี่ปุ่นและเคลื่อนทัพเข้าใกล้ญี่ปุ่นทุกขณะ สถานการณ์สงครามที่เปลี่ยนแปลงในทุกแนวรบทำให้สหรัฐอเมริกาต้องปรับเปลี่ยนนโยบายต่าง

ประเทศไปด้วยโดยเฉพาะเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศที่มีต่ออินโดจีนซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านการทหารและการต่างประเทศ

ประธานาธิบดีโรสเวลต์ได้วางแผนเพื่อเปิดปฏิบัติการทางการทหารต่ออินโดจีนไว้ตั้งแต่ช่วง ค.ศ. ๑๙๔๔ แต่เมื่อมาถึง ค.ศ. ๑๙๔๕ สหรัฐอเมริกาได้รับชนะทุกสมรภูมิในแปซิฟิกทำให้ฝ่ายเสนาธิการของกองทัพสหรัฐอเมริกาคาดหวังว่าจะสามารถเปิดปฏิบัติการต่อแผ่นดินใหญ่ของญี่ปุ่นและยุติสงครามได้ในไม่ช้า การเปิดปฏิบัติการทางการทหารต่ออินโดจีนจึงเป็นการเสียเวลาซึ่งจะทำให้สงครามยืดเยื้อและสูญเสียกำลังพลโดยไม่มี ความจำเป็น ส่วนด้านการต่างประเทศนั้นทรูแมนซึ่งแทบจะไม่รับทราบรายละเอียดของนโยบายสงครามและเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศแต่กลับต้องสานต่อนโยบายและ ปัญหาเรื่องอินโดจีนที่สืบเนื่องจากสมัยของโรสเวลต์ ทรูแมนต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วนว่าจะปฏิบัติตามเรื่องภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ หรือตามความต้องการของอังกฤษ เนเธอร์แลนด์และโดยเฉพาะฝรั่งเศสซึ่งแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยต่อภาวะทรัสตีระหว่างประเทศ มาโดยตลอด แม้ทรูแมนจะต่อต้านระบอบอาณานิคมแต่หากเขาเลือกที่จะปฏิบัติตาม นโยบายภาวะทรัสตีระหว่างประเทศก็จะทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสไม่พอใจและอาจนำไปสู่ ความแตกแยกของฝ่ายพันธมิตร ทั้งอาจส่งผลถึงสถานการณ์ของสงครามในตะวันออกไกล และแปซิฟิก แต่ปัจจัยสำคัญที่สุดซึ่งส่งผลถึงการตัดสินใจของทรูแมนคือปัญหาการสร้าง ระเบียบใหม่ในยุโรปหลังสงครามยุติลง โดยเฉพาะการสนับสนุนฝรั่งเศสให้มีสถานะเป็น มหาอำนาจที่สำคัญอีกครั้งตามผลของการประชุมที่ยัลต้า แต่การที่ฝรั่งเศสจะกลับสู่ สถานะมหาอำนาจได้นั้นต้องรักษาระบอบอาณานิคมเอาไว้ซึ่งก็สอดคล้องกับนโยบาย ของรัฐบาลเฉพาะกาลฝรั่งเศสภายใต้การนำของนายพลเดอโกลซึ่งได้ประกาศอย่างเป็นทางการตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๕

ประธานาธิบดีทรูแมนจึงตัดสินใจไม่ดำเนินนโยบายอินโดจีนตามแนวทางของ โรสเวลต์ด้วยการประกาศยอมรับอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออาณานิคมอินโดจีนใน เดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ในต้นเดือนมิถุนายนต่อมาสหรัฐอเมริกาประกาศนโยบาย ต่ออินโดจีนให้ฝรั่งเศสรับทราบและออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการครั้งแรกเรื่องการ เปลี่ยนนโยบายการต่อต้านระบอบอาณานิคมและความจำเป็นในการร่วมมือกับเหล่า พันมิตรชาติตะวันตกในการทำสงครามและการจัดระเบียบโลกใหม่ภายหลังสงคราม ยุติลง แถลงการณ์ฉบับนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับอินโดจีนคือการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการ

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มิ.ย. (๒๕๖๐) ๑๖๕

พื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนใหม่เพื่อช่วยส่งเสริมสถานะของฝรั่งเศสให้เป็นชาติมหาอำนาจอีกครั้งทั้งเน้นการเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน แม้สหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนแนวทางระดับนโยบายแล้วแต่ในระดับปฏิบัติการหน่วยไอเอสเอสยังคงให้การสนับสนุนแก่เวียดนามห์ต่อไป ในกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๕๕ หน่วยไอเอสเอสได้ส่งชุดปฏิบัติการภาคพื้นเข้าไปยังฐานปฏิบัติการใหญ่ของเวียดนามห์ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ชายแดนจีนกับเขตตังเกี๋ย (ภาคเหนือ) ปฏิบัติการครั้งนี้ซึ่งเรียกว่า “ภารกิจกวาง” (Deer Mission) มีจุดประสงค์เพื่อช่วยฝึกฝนกองกำลังเวียดนามห์ด้วยยุทธวิธีการรบสมัยใหม่รวมไปถึงการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีความทันสมัยจากสหรัฐอเมริกา ปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาครั้งนี้ขัดแย้งกับนโยบายที่กำลังดำเนินอยู่เพราะสหรัฐอเมริกายังคงให้การสนับสนุนแก่เวียดนามห์ต่อไป อาจกล่าวได้ว่าภาระเอาชนะญี่ปุ่นและยุติสงครามโดยเร็วเป็นสาเหตุหลักที่สหรัฐอเมริกายังคงให้การสนับสนุนเวียดนามห์เพราะการต่อสู้ในอินโดจีนสามารถเบี่ยงเบนความสนใจของญี่ปุ่นและทำให้ญี่ปุ่นจำต้องคงกำลังทหารเอาไว้ในอินโดจีนซึ่งจะทำให้ฝ่ายพันธมิตรได้เปรียบในสมรภูมิแห่งอื่น ๆ

โฮจิมินห์ นายพลเกียบและทหารหน่วยไอเอสเอสชุดปฏิบัติการกวาง

การประชุมที่พอทสดัม

การพ่ายแพ้ของเยอรมนีโดยปราศจากเงื่อนไขเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ และนำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามในยุโรปอย่างเป็นทางการในวันที่ ๘ พฤษภาคม

ค.ศ. ๑๙๔๕ ฝ่ายพันธมิตรได้จัดการประชุมที่พ็อทสดัม (Potsdam Conference) ระหว่างวันที่ ๑๗ กรกฎาคม - วันที่ ๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ณ เมืองพ็อทสดัม ขานกรุงเบอร์ลิน จุดประสงค์ของการประชุมครั้งนี้ก็เพื่อหารือเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพในทวีปยุโรป หลังสงครามและการหาทางยุติสงครามกับญี่ปุ่น ประธานาธิบดีทรูแมนเข้าร่วมประชุมกับผู้นำมหาอำนาจเป็นครั้งแรก ก่อนการประชุมเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเพียง ๑ วัน ทรูแมนได้รับทราบความสำเร็จของการทดลองระเบิดปรมาณูของสหรัฐอเมริกา ข่าวดังกล่าวนี้นำมาซึ่งการให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษเห็นว่าอาจไม่จำเป็นต้องพึ่งสหภาพโซเวียตในการเข้าสู่สงครามกับญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษและจีนจึงยื่นคำขาดให้ญี่ปุ่นยอมจำนนทันทีโดยปราศจากเงื่อนไขไม่เช่นนั้นญี่ปุ่นต้องเผชิญกับความย่อยยับ สหภาพโซเวียตซึ่งรับรู้ถึงความสำเร็จการทดลองระเบิดปรมาณูและยังไม่ได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นจึงเกรงว่าหากไม่รีบเข้าสู่สงครามก่อนการใช้ระเบิดปรมาณูของสหรัฐอเมริกาซึ่งจะนำไปสู่การยอมจำนนของญี่ปุ่นและยุติสงครามในแปซิฟิก สหภาพโซเวียตอาจสูญเสียผลประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทนจากข้อตกลงเรื่องการเข้าสู่สงครามกับญี่ปุ่น สหภาพโซเวียตจึงประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในกลางเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ (สัญญา สุวัจนุตตร และ อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์ ๒๕๕๕ : ๒๓๓-๒๓๔)

นอกจากคำขาดซึ่งที่ประชุมมหาอำนาจยื่นต่อญี่ปุ่นและกำหนดเวลาการเข้าร่วมสงครามในแปซิฟิกของสหภาพโซเวียตแล้ว ที่ประชุมยังตกลงกันในการเจรจาสันติภาพ การยอมจำนนและปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นในที่ต่าง ๆ โดยในอินโดจีนนั้นที่ประชุมมีข้อตกลงให้กองทัพจีนปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นที่อยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ซึ่งประกอบไปด้วยเขตตั้งเกียและส่วนบนของเขตอันนัม (ภาคกลาง) ส่วนดินแดนที่อยู่ใต้เส้นขนานที่ ๑๖ รวมทั้งเขตโคชินไชน่า (ภาคใต้) ส่วนล่างของเขตอันนัม (และในกัมพูชาและลาว) (Tonnesson 2010 : 14) เป็นหน้าที่ของอังกฤษที่จะปลดอาวุธและควบคุมดูแล ข้อตกลงนี้มีนัยว่าอังกฤษจะกลับมามีอำนาจในดินแดนอาณานิคมซึ่งรวมถึงฝรั่งเศสด้วย สะท้อนการเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสหรัฐอเมริกาให้ความสนใจที่จะนำทหารอเมริกันกลับประเทศมากกว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาหลังสงคราม ทั้งไม่ต้องการขัดแย้งกับพันธมิตรตะวันตก นอกจากนี้แม้ทรูแมนต้องการสานต่อนโยบายของโรสเวลต์แต่เขาก็เห็นว่าสหรัฐอเมริกาไม่จำเป็นต้องต่อต้านเรื่องอาณานิคม ทั้งโรสเวลต์ก็

ไม่ได้มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทิ้งไว้ ฝ่ายเสนาธิการทหารที่ให้คำปรึกษาเขาก็สนับสนุนการให้ฝรั่งเศสกลับมาใช้อำนาจแทนที่ญี่ปุ่นด้วย

สตาลิน ทูแมน และเซอร์ซิลระหว่างพักการประชุม ณ เมืองพอตสדם ชานกรุงเบอร์ลิน

ระหว่างการประชุมที่พอตสדםกำลังดำเนินอยู่ สถานการณ์สงครามของญี่ปุ่นในตะวันออกไกลและในแปซิฟิกกำลังตกต่ำถึงที่สุด ฝ่ายเวียดมินห์จึงเห็นว่าสถานการณ์ทางการเมืองเอื้อต่อการก่อการปฏิวัติเพื่อขับไล่ญี่ปุ่นและประกาศเอกราชให้แก่เวียดนาม เวียดมินห์จึงจัดการประชุมเพื่อเตรียมจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลขึ้น แต่ในระหว่างที่มีการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมอยู่นั้น ในต้นเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ นายพลเดอโกลซึ่งเดินทางไปหารือกับประธานาธิบดีทรูแมนที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ได้รับทราบจากทรูแมนเกี่ยวกับการจะขยายอำนาจของสหภาพโซเวียตในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเต็มใจที่จะสนับสนุนฝรั่งเศสให้กลับมีบทบาทในอินโดจีนและให้ช่วยคานอำนาจสหภาพโซเวียตในยุโรป นายพลเดอโกลจึงแถลงข่าวว่าฝรั่งเศสมุ่งมั่นจะสร้างระบอบใหม่ของการปฏิรูปทางการเมืองและการมีอำนาจอธิปไตย (Tuchman 1990 : 298) ในเวลาเดียวกันสหรัฐอเมริกาทั้งระเบิดปรมาณูจำนวน ๒ ลูกใส่ญี่ปุ่นโดยระเบิดลูกแรกทั้งที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ซึ่งตามด้วยการเคลื่อนพลของสหภาพโซเวียตเข้าสู่เขตยึดครองของญี่ปุ่นในแมนจูเรียและภาคเหนือของจีนทันทีเพื่อรักษาผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับเอาไว้ (Beever 2012 : 774) สหรัฐอเมริกาทั้งระเบิดลูกที่สองที่เมืองนางะซะกิ (Nagasaki) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคมซึ่งนำไปสู่ความหายนะและการสูญเสียชีวิตอย่างมหาศาลแก่ญี่ปุ่นและทำให้ญี่ปุ่น

๑๖๘ พิชัยพรรณ ช่วงประยุร

ประกาศยอมจำนนในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ การยอมจำนนก่อให้เกิดสัญญาณทางการเมืองขึ้นในอินโดจีน เวียดนามจึงเห็นเป็นโอกาสก่อการปฏิวัติเพื่อยึดอำนาจก่อนที่กองกำลังพันธมิตรจะเข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นและล้มอำนาจรัฐบาลหุ่นเชิดซึ่งญี่ปุ่นจัดตั้งขึ้นเมื่อรู้ว่ากำลังจะพ่ายแพ้สงครามโดยญี่ปุ่นยึดอำนาจการปกครองจากฝรั่งเศสและให้เอกราชแก่เวียดนามภายใต้จักรพรรดิบาวด้าย (Bao Dai) การปฏิวัติยึดอำนาจของเวียดนามได้นำไปสู่การปฏิวัติเดือนสิงหาคม (August Revolution)

กองกำลังเวียดนามที่ได้รับการฝึกฝนจากหน่วยไอเอสเอสและมีอาวุธที่ทันสมัยจากการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาเคลื่อนพลออกจากฐานปฏิบัติการใหญ่ใกล้ชายแดนจีนมุ่งหน้าสู่กรุงฮานอย ในระหว่างทางเกิดการปะทะกับกองทัพญี่ปุ่นเล็กน้อยซึ่งเวียดนามก็ประสบความสำเร็จและสามารถเข้ายึดกรุงฮานอยได้ ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ของเวียดนามนั้น เวียดนามก็และมวลชนที่สนับสนุนก็ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วภายในเวลาไม่ถึง ๒ สัปดาห์โดยไม่มีการสูญเสียเลือดเนื้อทั้งนำไปสู่การสละราชสมบัติของจักรพรรดิบาวด้ายในปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ (สุด จอนเจดสิน ๒๕๔๔ : ๑๗๒-๑๗๙) ต่อมาในวันที่ ๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ โฮจิมินห์ก็ประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามขึ้น (Democratic Republic of Vietnam)

ในช่วงที่กองทัพอังกฤษและจีนเดินทางมาปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นในเวียดนาม ฝรั่งเศสได้เริ่มการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นทันทีโดยได้ส่งชุดปฏิบัติ ๒ ชุดเข้าไปยังเขตดงเกียและเขตโคชินไชน่า ในเขตโคชินไชน่านั้นเวียดนามก็แจ้งแก่ฝรั่งเศสว่าเวียดนามและอินโดจีนเป็นเอกราชและจะไม่กลับไปสู่ระบอบอาณานิคมภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสอีก ส่วนในเขตดงเกียฝรั่งเศสได้เดินทางมาพร้อมกับชุดปฏิบัติการของหน่วยไอเอสเอสที่มีชื่อว่า “ภารกิจแพตตี” (Patti Mission) จุดประสงค์หลักของภารกิจนี้คือเพื่อสังเกตและทำรายงานประเมินสถานการณ์ของการก่อตั้งรัฐบาลใหม่ของเวียดนามที่กลับไปยังกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. จุดประสงค์หลักดังกล่าวสอดคล้องกับแนวนโยบายของสหรัฐอเมริกาในปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ที่ว่าสหรัฐอเมริกายังคงเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน แต่สหรัฐอเมริกาจะไม่ช่วยเหลือฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นใหม่ด้วยกำลังอีกทั้งการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่สหรัฐในอินโดจีนจะไม่เกินเลยไปกว่าการปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นและสังเกตการณ์เท่านั้น

ความพยายามของโฮจิมินห์เพื่อคงการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา

เมื่อโฮจิมินห์ได้ประกาศเอกราชให้แก่เวียดนามและในคำประกาศเอกราชที่เขาเขียนขึ้นเองนั้นใน ๒ ย่อหน้าแรกโฮจิมินห์ตั้งใจที่นำข้อความที่ปรากฏในคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. ๑๗๗๖ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันมาตั้งแต่กำเนิด สิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพและการแสวงหาความสุข (Ho Chi Minh 1976 : 68) เป็นคำปรารภเนื้อหาเพื่อส่งสัญญาณไปถึงสหรัฐอเมริกาว่าวัตถุประสงค์ในการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามและรัฐบาลเฉพาะกาลคือการต่อสู้เรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคและเอกราชไม่แตกต่างจากวัตถุประสงค์ของสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้กับอังกฤษในสงครามการปฏิวัติอเมริกา (ค.ศ. ๑๗๗๕-๑๗๘๓) และการต่อสู้กับฝ่ายอักษะ (Axis) ในสงครามที่เพิ่งยุติลง หลังการประกาศเอกราชได้ไม่นานนักกองทัพอังกฤษที่เดินทางมาถึงก็เริ่มปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ได้สิ้นขนานที่ ๑๖ และยังสามารถปลดปล่อยเชลยศึกฝรั่งเศสที่ถูกญี่ปุ่นจับกุมไว้ตั้งแต่การยึดอำนาจในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ อีกทั้งยังทำการติดต่อหารือให้กับทหารฝรั่งเศสเหล่านั้น อังกฤษและฝรั่งเศสเริ่มปรามปรามเวียดนามและมวลชนผู้สนับสนุนซึ่งทำให้เกิดการปะทะกันอย่างประปรายในปลายเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ กองทัพฝรั่งเศสเดินทางมาสมทบเพิ่มเติมและนำไปสู่การปฏิบัติการผสมระหว่างอังกฤษ-ฝรั่งเศสกับญี่ปุ่นซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อเข้ายึดกรุงไซ่ง่อนจากเวียดนาม

โฮจิมินห์พยายามแก้ไขสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในเขตโคชินไชนาโดยขอความช่วยเหลือไปยังสหรัฐอเมริกา เขาได้เชิญทหารของหน่วยไอเอสเอสชุดภารกิจแพทติเข้าพบอยู่หลายครั้งซึ่งในแต่ละครั้งก็เรียกร้องให้ทหารของหน่วยไอเอสเอสส่งรายงานสถานการณ์ที่ดำรงอยู่ จุดประสงค์ของเวียดนามและความต้องการการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ในปลายเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ โฮจิมินห์ได้เลี้ยงอาหารค่ำหัวหน้าชุดภารกิจแพทติ ก่อนถอนตัวออกจากกรุงฮานอย ทหารของหน่วยไอเอสเอสซึ่งเป็นเพียงผู้ปฏิบัตินโยบายให้ความเห็นแก่โฮจิมินห์ว่าไม่ควรคาดหวังความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกามากนัก ความเห็นดังกล่าวสร้างความผิดหวังและความข้องใจแก่โฮจิมินห์มากเพราะปฏิบัติการของฝรั่งเศสที่กำลังเกิดขึ้นในเขตโคชินไชนาขัดต่อหลักการที่สหรัฐอเมริกาได้เคยประกาศไว้ในช่วงสงคราม ทั้งสหรัฐอเมริกายังแสดงท่าทีไม่รับรู้ถึงสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในเวลานั้น (Do Hoang Linhand Nguyen Van Duong 2013 : 12) โฮจิมินห์จึงตัดสินใจจะขอ

ความช่วยเหลือจากประธานาธิบดีทูลแมนและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาโดยตรง

ในต้นเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ การสู้รบในเขตโคชินไชน่ายังคงดำเนินต่อไป และเมื่อฝรั่งเศสส่งกำลังมาเพิ่มเติมอีกครั้ง เวียดนามที่ซึ่งกำลังน้อยกว่าทั้งยังขาดแคลนอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจึงไม่สามารถต้านทานได้และต้องล่าถอยหนีออกจากกรุงไซ่ง่อนไปยังเขตป่าเขา ฝรั่งเศสได้ขยายปฏิบัติการกวาดล้างในวงกว้างครอบคลุมอาณาเขตที่อยู่ภายใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ในช่วงเวลาเดียวกันสหรัฐอเมริกาที่แจ้งอุทิสหรัฐฯ ในรัฐบาลจีนว่าสหรัฐอเมริกาไม่คัดค้านฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีน และยังคงเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน (Young 1991: 12) อย่างไรก็ตาม การปราบปรามของฝรั่งเศสที่มีขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้โฮจิมินห์พยายามติดต่อขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาโดยส่งทั้งโทรเลขและจดหมายรวม ๓ ฉบับลงวันที่ ๑๗, ๑๘ และ ๒๒ ตุลาคมไปยังประธานาธิบดีทูลแมนและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โฮจิมินห์อธิบายถึงสถานการณ์ทั้งก่อนและหลังจากการกลับมาของฝรั่งเศสแต่สาระสำคัญที่สุดที่โฮจิมินห์เน้นในจดหมายทั้ง ๓ ฉบับคือ ฝรั่งเศสได้สูญเสียอำนาจการปกครองเวียดนามรวมถึงพื้นที่ทุกส่วนในอาณานิคมอินโดจีนแก่ญี่ปุ่นไปแล้วตั้งแต่กลาง ค.ศ. ๑๙๔๑ เวียดนามนี้ได้ก่อการปฏิวัติในเดือนสิงหาคมและประกาศเอกราชให้แก่เวียดนามในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ฝรั่งเศสจึงไม่มีสิทธิ์ที่จะกลับมาฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนใหม่อีกครั้ง การกระทำของฝรั่งเศสยังขัดต่อหลักการที่ประกาศไว้ในกฎบัตรแอตแลนติก และกฎบัตรชานฟรานซิสโก

โฮจิมินห์เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาและสหประชาชาติเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ที่ดำรงอยู่ แม้สหรัฐอเมริกาจะทราบถึงสถานการณ์การต่อสู้ที่เกิดขึ้นในเขตโคชินไชน่าของเวียดนามเป็นอย่างดี แต่นโยบายของสหรัฐอเมริกาต่ออินโดจีนก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง เพราะแถลงการณ์ของหัวหน้ากองกิจการตะวันออกไกลกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในกลางเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ยังคงเน้นการเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีนทั้งพร้อมให้ความช่วยเหลือแก่ฝรั่งเศสซึ่งสหรัฐอเมริกาหวังว่าจะมีการเจรจาเพื่อสันติภาพเกิดขึ้น จดหมายของโฮจิมินห์จึงเป็นการเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาทบทวนนโยบายต่ออินโดจีนใหม่และให้สนับสนุนการต่อสู้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม

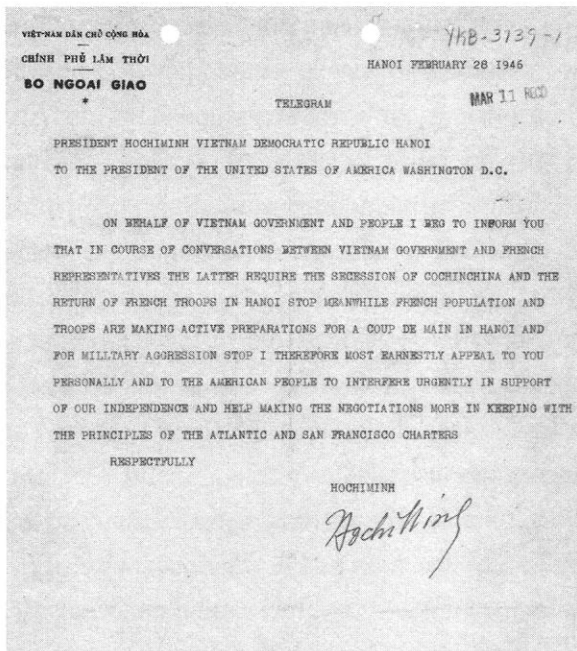
ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๕ สถานการณ์ในเขตโคชินไชน่าและส่วนล่างของเขตอันนัมขยายตัวมากขึ้น ฝรั่งเศสเพิ่มกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ รถถังและยานเกราะประเภทต่าง ๆ รวมไปถึงเรือรบหลายลำซึ่งทำให้การปะทะขยายตัวเป็นสงครามเต็มรูปแบบ โฮจิมินห์พยายามขอความช่วยเหลือไปยังสหรัฐอเมริกาอีกครั้งโดยส่งจดหมายและโทรเลขถึงประธานาธิบดีทรูแมนและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีก ๒ ฉบับลงวันที่ ๘ และ ๒๖ พฤศจิกายนเนื้อหาของจดหมายยังคงอธิบายสถานการณ์ทั้งก่อนและหลังการกลับมาของฝรั่งเศสดังเช่นจดหมายชุดแรก เขาเห็นว่าฝรั่งเศสได้สูญเสียการปกครองเวียดนามและไม่มีสิทธิ์จะกลับมาปกครองเวียดนามอีกครั้ง รวมถึงกล่าวถึงปฏิบัติการของกองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสในเขตโคชินไชน่าว่าโหดเหี้ยมป่าเถื่อน โฮจิมินห์ยังคงเน้นว่านโยบายของฝรั่งเศสขัดต่อหลักการที่ประกาศไว้ในกฎบัตรแอตแลนติกและกฎบัตรซานฟรานซิสโก

เมื่อฝรั่งเศสยึดครองพื้นที่ของเขตโคชินไชน่าและส่วนล่างของเขตอันนัมได้ทั้งหมดในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ฝรั่งเศสเริ่มเจรจากับรัฐบาลจีนให้ถอนกำลังทหารที่อยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ออกไป ฝรั่งเศสยื่นข้อเสนอในการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของตนในจีนรวมทั้งยินยอมให้จีนมีส่วนร่วมในเขตการค้าเสรีที่ฝรั่งเศสจะจัดตั้งขึ้นในอินโดจีน โฮจิมินห์ซึ่งทราบความเคลื่อนไหวของฝรั่งเศสพยายามขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาอีกครั้ง ระหว่างกลางเดือนมกราคม-ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๖ โฮจิมินห์ได้ส่งจดหมายและโทรเลขถึงประธานาธิบดีทรูแมนรวม ๔ ฉบับลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๑๖, ๑๘ และ ๒๘ กุมภาพันธ์ โฮจิมินห์พยายามอธิบายถึงสถานการณ์ที่เป็นจริงให้สหรัฐอเมริกาตระหนักอีกครั้งถึงความยากลำบากที่ผ่านมา ทั้งเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศมหาอำนาจแห่งประชาธิปไตยและผู้พิทักษ์แห่งความยุติธรรมของโลกเข้าแทรกแซงโดยตรงต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนเอกราชของเวียดนามเฉกเช่นกับที่สนับสนุนเอกราชของฟิลิปปินส์

การร้องขอความช่วยเหลือของโฮจิมินห์ต่อสหรัฐอเมริกานั้นไม่ประสบความสำเร็จเพราะสหรัฐอเมริกามีรับรองสถานภาพของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามต่อมาในปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๖ จีนยินยอมรับข้อเสนอของฝรั่งเศสและถอนกำลังกลับไป ฝรั่งเศสได้เคลื่อนกำลังเข้าสู่ภาคส่วนบนของเขตอันนัมและเขตตั้งเกียทันทึ สถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงมีส่วนทำให้ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการหลีกเลี่ยงการ

๑๗๒ พิทยพรรณ ช่วงประยูร

ปะทะและเปิดการเจรจ
กันในเดือนมีนาคม
ค.ศ. ๑๙๔๖ ซึ่งนำไปสู่การ
ลงนามกันในข้อตกลง
เบื้องต้นเมื่อวันที่ ๖
มีนาคม ฝรั่งเศสยอมรับ
สาธารณรัฐประชาธิปไตย
เวียดนามของเวียดนาม
เป็นรัฐอิสระ มีอำนาจ
ปกครองตนเองแต่เป็นส่วน
หนึ่งของสหพันธ์อินโดจีน
(Indochinese Federation)
ซึ่งมีสหภาพฝรั่งเศส
(French Union) ดูแล มี
รัฐบาล รัฐสภา กองทัพ
และการบริหารงานทาง

โทรเลขจากโฮจิมินห์ถึงทรูแมน ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๖

เศรษฐกิจของตนเอง ในประเด็นเรื่องสถานะของดินแดนทั้งสามเขตของเวียดนาม โดยเฉพาะดินแดนที่อยู่ภายใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ซึ่งอยู่ในการควบคุมของฝรั่งเศสนั้นทั้งสองฝ่ายตกลงจะให้มีการลงประชามติเพื่อให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมกับรัฐบาลเวียดนามหรืออยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสต่อไป กำลังทหารของฝรั่งเศส ๑๕,๐๐๐ นายจะประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ และ ๑ ใน ๕ ส่วนจะถอนกำลังออกไปจนหมดภายใน ๕ ปี (Tonnesson 2010 : 39-40) ทั้งสองฝ่ายยังตกลงที่จะให้มีการเจรจาชั้นลึกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องสถานะของดินแดนใต้เส้นขนานที่ ๑๖ และผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านวัฒนธรรม (Smith 1974 : 225)

แม้เวียดนามจะยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ แต่ฝรั่งเศสก็ตระหนักว่าเรื่องสถานะและเอกภาพของดินแดนที่อยู่ภายใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ซึ่งเวียดนามต้องการให้กลับเข้ามารวมกับดินแดนที่อยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ เพื่อความเป็นเอกภาพของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามยังคงเป็นประเด็นที่ตกลงกันได้ยาก

ในการประชุมที่เมืองดาลัตระหว่างวันที่ ๑๙ เมษายน - วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ฝรั่งเศสยังยืนยันนโยบายที่จะกลับเข้ามาฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นในเวียดนาม ลาวและกัมพูชา (Smith 1974 : 225) และปฏิเสธที่จะให้มีการลงประชามติตามข้อตกลงในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ฝรั่งเศสต้องการถ่วงเวลาให้นานที่สุดเพื่อเตรียมความพร้อมแยกดินแดนภายใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของตนจัดตั้งเป็นสาธารณรัฐอินโดไชน่า (Republic of Indochina) (Taylor 2013 : 540) เมื่อการเจรจาไม่มีอะไรคืบหน้าและไม่สามารถตกลงกันได้ ทั้งสองฝ่ายจึงตกลงว่าจะจัดการเจรจาระดับสูงขึ้นอีกครั้งที่กรุงปารีส ฝรั่งเศสจัดการประชุมขึ้นที่พระราชวังฟงแตนโบล (Fontainebleau) ซึ่งห่างจากกรุงปารีสประมาณ ๖๔ กิโลเมตร เพื่อให้การประชุมเป็นที่สนใจกันมากขึ้น

ในการประชุมที่ฟงแตนโบล (Fontainebleau Conference) ระหว่างวันที่ ๖-๑๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ โฮจิมินห์และฟามวันดง (Pham Van Dong) เป็นผู้แทนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ฝรั่งเศสซึ่งในขณะนั้นจัดตั้งรัฐบาลผสมชุดใหม่ขึ้น โดยมีจอร์จ บิดอล (Georges Bidault) เป็นนายกรัฐมนตรี เขาสนับสนุนเรื่องสหพันธอินโดจีนและสหภาพฝรั่งเศสเพื่อรักษาความยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศส ดังนั้นฝรั่งเศสจึงยืนยันอำนาจอธิปไตยของตนเหนืออาณานิคมอินโดจีนและโฮจิมินห์ก็ยังยืนยันกรานว่าโคชินไชน่าจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ในระหว่างการเจรจาที่ฟงแตนโบลนั้นจอมพลเรอเทียร์ ดาร์ของลีเยอ (Thierry d'Argenlieu) ข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนฝรั่งเศสได้จัดการประชุมที่เมืองดาลัตอีกครั้งโดยเชิญผู้แทนจากเขตโคชินไชน่า ส่วนล่างของเขตอันนัม ลาวและกัมพูชา ในการประชุมครั้งนี้จอมพลเรอเทียร์ของลีเยอได้ละเมิดข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ โดยประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐโคชินไชน่าขึ้นโดยมีอาณาเขตครอบคลุมดินแดนภายใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ทั้งหมดทั้งยังไม่ได้แจ้งให้รัฐบาลที่ฝรั่งเศสทราบ แม้รัฐบาลฝรั่งเศสจะทราบในเวลาต่อมาก็ไม่ได้ขัดขวางจอมพลเรอเทียร์ของลีเยอแต่อย่างใด

โฮจิมินห์จึงพยายามติดต่อขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาโดยเข้าพบและหารือกับเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำฝรั่งเศส เขาชี้แจงสถานการณ์ทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้นในเวียดนามให้สหรัฐอเมริกาทราบและบอกเล่าถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับหน่วยไอเอสเอสในการต่อต้านญี่ปุ่นช่วงสงคราม

๑๗๔ พิชัยพรรณ ช่วงประยูร

วัตถุประสงค์ของขบวนการเวียดนามในการต่อสู้เพื่อเอกราชโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนหลากหลายกลุ่มถึงแม้สมาชิกส่วนหนึ่งจะมาจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน แต่ก็มีสมาชิกที่ไม่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์อีกจำนวนมาก โฮจิมินห์ยังกล่าวถึงแนวนโยบายของประธานาธิบดีโรสเวลต์และการสนับสนุนฟิลิปปินส์ให้เป็นเอกราช รวมทั้งการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดูโดยให้ตั้งคณะกรรมการความร่วมมือฝรั่งเศส-เวียดนามขึ้นแต่ความพยายามของโฮจิมินห์ไม่ประสบความสำเร็จแต่อย่างใด

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาวางเฉยต่อคำเรียกร้องของโฮจิมินห์ก็คือการจัดระเบียบโลกใหม่ภายหลังสงครามยุติโดยเฉพาะในยุโรปอีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียตภายหลังสงครามยุติได้เปลี่ยนแปลงจากมิตรกลายเป็นศัตรู สหภาพโซเวียตเริ่มมีท่าทีที่แข็งกร้าวและคุกคามยุโรปตะวันตก ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากฝรั่งเศสเพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูและการจัดระเบียบยุโรปในภายหลังสงคราม อีกทั้งเพื่อช่วยป้องกันภัยคุกคามของสหภาพโซเวียตในยุโรป สหรัฐอเมริกาจึงพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีกับฝรั่งเศสไว้โดยประกาศนโยบายที่จะเคารพอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน สหรัฐอเมริกามองว่าความขัดแย้งที่กำลังเกิดขึ้นในอินโดจีนนั้นเป็นปัญหภายในของฝรั่งเศสและปฏิเสธคำร้องขอการช่วยเหลือจากโฮจิมินห์ทั้งหมด

โฮจิมินห์และผู้แทนคณะรัฐบาลฝรั่งเศส ณ พระราชวังฟงแตนโบล ค.ศ. ๑๙๔๖

ในวันที่ ๑๔ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๖ การเจรจาที่ฟงแตนโบลก็บรรลุผลโดยทั้งสองฝ่ายลงนามกันใน “ข้อตกลงฟงแตนโบล” (Fontainebleau Agreements) หรือ “ข้อตกลงมารีอุส มูเตห์” (Marius Moutet) ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคม สาระสำคัญของข้อตกลงใหม่ไม่แตกต่างไปจากข้อตกลงในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ มากนักโดยฝรั่งเศสยังคงมีอำนาจทางเศรษฐกิจบริเวณเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ และสถานะของเขตโคชินไชน่าและส่วนล่างของเขตอันนัมก็ยังคงค้างคาอยู่ซึ่งเป็นเพียงข้อตกลงกันอย่างกว้าง ๆ และจะจัดให้มีการเจรจารอบใหม่ในต้น ค.ศ. ๑๙๔๗ มีการเพิ่มเติมเรื่องกำหนดวันหยุดยังสำหรับการสู้รบที่กำลังเกิดขึ้นบริเวณใต้เส้นขนานที่ ๑๖ เป็นปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ การรับรองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองฝรั่งเศส เป็นต้น (Taylor 2013 : 540-542)

หลังการลงนามในข้อตกลงฟงแตนโบล ฝรั่งเศสได้ส่งกำลังไปตอนบนของเขตอันนัมและเขตดงเกียมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่ความขัดแย้งกันระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการต่าง ๆ สถานการณ์เริ่มตึงเครียดมากขึ้นจนทั้งสองฝ่ายตัดสินใจใช้สงครามเป็นทางออกในการแก้ปัญหา ในปลายพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๖ เวียดนามก็เข้าไปบริหารการจัดเก็บภาษีในเมืองท่าไฮฟอง ฝรั่งเศสก็อ้างสิทธิในการเข้าไปจัดเก็บภาษีด้วยเช่นกันเมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ เวียดนามเปิดฉากระดมยิงเข้าใส่เมืองท่าไฮฟองและเป็นชนวนนำไปสู่การเกิดสงครามอินโดจีนครั้งแรก (ค.ศ. ๑๙๔๖-๑๙๕๔)

สงครามอินโดจีนเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับสถานการณ์การเมืองโลกเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้ง ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในสงครามกลางเมืองจีนใน ค.ศ. ๑๙๔๙ และการเกิดขึ้นของสงครามเกาหลีใน ค.ศ. ๑๙๕๐ ได้ทำให้สงครามเย็นขยายตัวจากยุโรปมายังเอเชีย สหรัฐอเมริกาจึงเห็นว่าการต่อสู้ของเวียดนามก็คือส่วนหนึ่งของการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และได้ช่วยเหลือฝรั่งเศสตามนโยบายจำกัดการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่เมื่อฝรั่งเศสไม่ประสบความสำเร็จในการหยุดยั้งการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์จนต้องถอนตัวออกไปและอินโดจีนได้รับเอกราช เวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ สหรัฐอเมริกาซึ่งต้องการสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์จากเวียดนามเหนือจึงเข้าแทรกแซงและนำไปสู่การเกิดสงครามเวียดนามในเวลาต่อมา กล่าวได้ว่านโยบายการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อ

๑๗๖ พิชัยพรรณ ช่วงประยูร

อินโดจีนระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๓-๑๙๔๖ นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์เวียดนามเพราะเป็นการเริ่มต้นของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอินโดจีนและดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งท้ายที่สุดได้นำไปสู่ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศและความขัดแย้งของสงครามเย็นในเอเชีย ทั้งเป็นจุดจบของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนามในเวลาต่อมา

บรรณานุกรม

สุด จอนเจดสิน. **ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณาจักรมณฑลฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน.**

กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สัญญา สุวัจนตร. **ยุโรปในสงครามเย็น ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๙๑.** กรุงเทพฯ : ศักดิโสภาคการพิมพ์, ๒๕๕๘.

อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์ และ สัญญา สุวัจนตร. **ทรรพะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐.** กรุงเทพฯ : ศักดิโสภาคการพิมพ์, ๒๕๕๘.

Bartholomew-Feis, Dixee R. **The OSS and Ho Chi Minh : Unexpected allies in the war against japan.** Lawrence, Kansas : University Press of Kansas, 2006.

Beever, Antony. **The Second World War.** New York : Back Bay Books, 2012.

Bell, P.H.M. **Twelve turning points of the Second World War.** New Haven : Yale University Press, 2011.

Bradley, Mark. "Franklin Roosevelt, Trusteeship and US Exceptionalism : Reconsidering the American Vision of Postcolonial Vietnam." In **A Companion to The Vietnam War**, 130-145. Young, Marily B. and Buzzanco, Robert. Editor. Malden, Mass : Blackwell, 2006.

- Cameron, Allan W. Editor. **Viet-Nam crisis : a documentary history, Vol. I : 1940-1956.** London : Cornell University Press, 1971.
- De Groot, Gerard J. **A noble cause? : America and the Vietnam War.** Harlow, Essex : Longman, 2000.
- Do Hoang Linh., and Nguyen Van Duong. **President Ho Chi Minh's foreign activities.** Viet Nam : The gioi, 2013.
- Fifield, Russel Hunt. **Americans in Southeast Asia : the roots of commitment.** New York : Thomas Y. Crowell, 1973.
- Gelb, Leslie H. and Betts Richard H. **The Irony of Vietnam : The System Worked.** Washington D.C. : Brookings Institution Press, 2016.
- History is weapon [pseud]. **Messages to America : The Letters of Ho Chin Minh.** [Online]. Retrieved December 9, 2015. from <http://www.historyisaweapon.com/defcon2/hochiminh/>
- Ho Chi Minh. **Patriotism and Proletazian Internationalism.** Hanoi : Foreign Languages Pub. House, 1979.
- Hunt, Michael H., and Levine, Steven I. **Arc of empire : America's wars in Asia from the Philippines to Vietnam.** Chapel Hill : University of North Carolina Press, 2012.
- Porter, Gafreth., Editor. **Vietnam : A History in Documents.** New York : New American Librafry, 1981.
- Smith, Tony. "The French Colonial Consensus and People's, 1946-58." **Journal of Contemporary History** 9, 4 (October 1974) : 217-247.
- Taylor, K. W. **A History of the Vietnamese.** New York : Cambridge University Press, 2013.
- Tonnesson, Stein. **Vietnam 1946 : How the War Began.** California : University of California Press, 2010.
- Tuchman, Barbara W. **The March of Folly from Troy to Vietnam.** New York : Abacus, 1990.
- Young, Marilyn Blatt. **The Vietnam War 1945-1990.** New York : Harper Perennial, 1991.